

Тютюнник С. В.

к.е.н., доц., проф. кафедри організації обліку та аудиту
Полтавської державної аграрної академії, м. Полтава,

Литвиненко В. Р.,

здобувач вищої освіти за ступенем магістр спеціальності «Облік і
оподаткування» Полтавської державної аграрної академії, м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

Багаторічний досвід соціально-економічного розвитку розвинутих країн переконливо довів неможливість успішного функціонування підприємства без правильної організації управління дебіторською заборгованістю. Аналіз та оцінка стану дебіторської заборгованості в системі управління підприємством передбачає зовнішній та внутрішній аналіз, виявлення можливостей, ризиків та загроз, визначення середнього розміру фінансових активів, які перебувають у формі дебіторської заборгованості, їх питомої ваги в загальній сумі оборотних активів підприємства, поділ та оцінку дебіторської заборгованості за окремими її видами та строками погашення [1].

Аналіз дебіторської заборгованості проводиться за етапами: дослідження величини, структури та динаміки видів дебіторської заборгованості за інформацією ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»; аналіз дебіторської заборгованості за строками непогашення за даними ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»; комплексний аналіз дебіторської заборгованості на основі розрахунку відносних показників; порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості; розробка заходів, що забезпечать удосконалення системи управління заборгованістю. Комплексний аналіз дебіторської заборгованості проводиться на основі розрахунку таких показників: коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості; тривалість одного обороту дебіторської заборгованості; частка дебіторської заборгованості в майні; частка поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах; коефіцієнт співвідношення

поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованості; відношення дебіторської заборгованості до чистого доходу від реалізації продукції [2].

З метою більш поглибленого аналізу та розробки системи заходів щодо покращення розрахунково-платіжних відносин пропонується проведення дослідження впливу чинників на зміну результативних показників. Так як узагальнюючим критерієм ліквідності та якості дебіторської заборгованості є її оборотність, яка визначається кількістю оборотів та швидкістю обороту в днях, пропонуємо проведення дослідження впливу чинників на зміну коефіцієнта обертання та тривалості одного обороту дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості показує кількість її оборотів за календарний рік. Для визначення впливу факторів на його зміну використовується кратна факторна модель:

$$K_{об.д.з.} = ЧД \div ДЗ_{сер.} \quad (1)$$

На зміну величини коефіцієнта обертання дебіторської заборгованості впливають два фактори:

- 1) чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД);
- 2) середньорічна величина дебіторської заборгованості ($ДЗ_{сер.}$).

Дослідження пропонуємо проводити за допомогою способу ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовного значення результативного показника ($K_{об.д.з. ум}$):

$$K_{об.д.з. ум} = ЧД_1 \div ДЗ_{сер.0} , \quad (2)$$

де $ЧД_1$ – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у звітному періоді;

$ДЗ_{сер.0}$ – середньорічна величина дебіторської заборгованості в базовому періоді.

Загальна зміна (+,-) коефіцієнта обертання дебіторської заборгованості:

$$\Delta K_{об.д.з.} = K_{об.д.з.1} - K_{об.д.з.0} , \quad (3)$$

у тому числі за рахунок факторів:

- 1) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\Delta K_{об.д.з. ЧД} = K_{об.д.з. ум} - K_{об.д.з.0} , \quad (4)$$

2) середньорічної величини дебіторської заборгованості:

$$\Delta K_{об.д.з.ДЗсер} = K_{об.д.з.1} - K_{об.д.з.УМ}. \quad (5)$$

Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості характеризує середню кількість днів, які необхідні для повернення дебіторської заборгованості підприємству. Для визначення впливу факторів на її зміну використовується кратна факторна модель:

$$T_{об.д.з.} = 360 \div K_{об.д.з.} = 360 \div (ЧД \div ДЗ_{сер.}) \quad (6)$$

Розрахунок умовного значення результативного показника ($T_{об.д.з.УМ}$):

$$T_{об.д.з.УМ} = 360 \div (ЧД_1 \div ДЗ_{сер.0}), \quad (7)$$

Загальна зміна (+,-) тривалості одного обороту дебіторської заборгованості:

$$\Delta T_{об.д.з.} = T_{об.д.з.1} - T_{об.д.з.0}, \quad (8)$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\Delta T_{об.д.з.ЧД} = T_{об.д.з.УМ} - T_{об.д.з.0}, \quad (9)$$

2) середньорічної величини дебіторської заборгованості:

$$\Delta T_{об.д.з.ДЗсер} = T_{об.д.з.1} - T_{об.д.з.УМ}. \quad (10)$$

Система управління дебіторською заборгованістю передбачає систематичний контроль за такими ознаками, як: тривалість одного обороту заборгованості; структура дебіторів за різними ознаками; система контролю за виконанням дебіторами своїх зобов'язань та ін. Таким чином, дослідження впливу чинників на зміну показників оборотності дебіторської заборгованості займає вагоме місце в системі управління дебіторською заборгованістю.

Список літератури

1. Сарапіна О. А. Методологічні основи аналізу дебіторської заборгованості / О. А. Сарапіна, О. Є. Кірілкіна // Вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. – 2015. – Вип. 3. – С. 865–868.

2. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : [навчальний посібник] ; частина 1 / Ю. М. Тютюнник ; 2-ге вид., перероб. і доп. – Полтава : РВВ ПДАА, 2014. – 358 с.